

CATÀLEG DE PLAFONS CERÀMICS DE SANT JORDI

Des de mitjan segle XVIII la iconografia de sant Jordi s'ha representat en plafons de taulells ceràmics fabricats principalment a València, Manises i Onda. Aquestes imatges devocionals són una mostra de la religiositat popular i de l'estima al nostre patró, i a Alcoi el catàleg de plafons ceràmics que hem aconseguit reunir inclou un repertori variat d'iconografies que tot seguit presentem a una taula, les quals amplien aquella primera relació d'imatges antigues que vam presentar l'any 1983 en aquesta revista.

La forma diferent de representar la imatge del sant cavaller sobre les manises es està inspirada en models estrets d'obres d'art de la pintura, el gravat, l'escultura religiosa, etc., i les representacions més antigues —les obres de la segona meitat del segle XVIII i dels inicis del XIX— són variacions de la iconografia universal que ens mostra la imatge eqüestre de sant Jordi arremetent contra el drac amb una espasa o, més bé, amb una llança, i de vegades trobem representada a la princesa Margarida que agenollada li demana auxili al sant cavaller (núms. 2 i 6). En aquestes ceràmiques més antigues —i més barroques— els colors i el dibuix de la imatge són molt expressius i de gran efecte, de manera especial en les ceràmiques núms. 1, 2 i 3. De primeries del segle XIX és la ceràmica que mostra tres personatges festers amb indumentària del Bàndol Moro, els quals observen el sant en la seua lluita contra el drac (núm. 5), iconografia aquesta que cal considerar-la com una transició a la imatge del "matamoros", i que segurament fou el primer encàrrec local d'una imatge ceràmica del nostre patró. En aquest pannell cal destacar la similitud de les figures representades amb les del pannell número 4.

Des de mitjans del segle XIX les manises de sant Jordi que s'encarregaren a l'àmbit d'Alcoi representaven amb fidelitat la imatge eqüestre processional del sant —el "matamoros". Aquesta circumstància ens indica que les ceràmiques devocionals foren encarregades per institucions

1

6

alcoianes o per persones d'Alcoi, i que aquestes segurament van entregar al ceramista una estampa de la imatge —aleshores "oficial"— del patró d'Alcoi. Però també hi ha altres iconografies de sant Jordi sobre ceràmica que reproduïxen alguna obra d'art, com ara la litografia d'Antonio Pascual Abad, datada en 1845, tal i com la que es mostra en les ceràmiques núm. 9, 18 i 19; es dona algun cas semblant en ceràmiques modernes —núms. 28 i 32— que s'inspiren en aquarel·les de Rafael Guarinos, així com el plafó núm. 20 que reproduïx la imatge del sant que va pintar F. Laporta. Una altra peça singular és la que reproduïx la Columna del VI Centenari de 1876, encara que la ceràmica porta la data posterior de 1886, imatge aquesta publicada en la Concòrdia de 1886.

La pintura ceràmica de la segona meitat del segle XIX, pel que fa a les produccions dels tallers de Manises, va conèixer una època d'esplendor gràcies a les innovacions tècniques i a les aportacions artístiques d'alguns ceramistes, com Francesc Dasí Ortega (1834-1886) que signa el plafó núm. 11, obra d'exquisita execució i tècnica que s'assembla a una pintura a l'oli, la qual fou publicada en la Concòrdia de 1996. Un altre cas semblant, d'autor desconegut, és el plafó núm. 14 (imatge de la Concòrdia de 1993), obra de finals del segle XIX.

Un nou canvi en la iconografia local de sant Jordi es detecta a inicis de la dècada de 1940; la destrucció durant la Guerra Civil espanyola de la imatge eqüestre processional de sant Jordi (la de l'escultor Pérez Figuerola, de 1866), va decidir que l'Associació de Sant Jordi encomanara una nova escultura, i des d'aleshores els plafons ceràmics de sant Jordi són fidels a la nova imatge (beneïda el 7 d'abril de 1940), tal i com es mostra en les ceràmiques núms. 16, 16, 21, 23, 24, 25, 26, 30, 31, 33 i 35. Una ceràmica de fabricació recent (núm. 34 del catàleg), reproduïx de forma senzilla la imatge actual de sant Jordi infant anomenada el "Xicotet".

Alguna de les més conegudes imatges escultòriques de sant Jordi que es van fabricar a inicis del segle XX als tallers d'Olot, com és el cas de la talla del "Moro Verd", o la que incorpora a un fester de la Llana i a

3

4

5

7

8

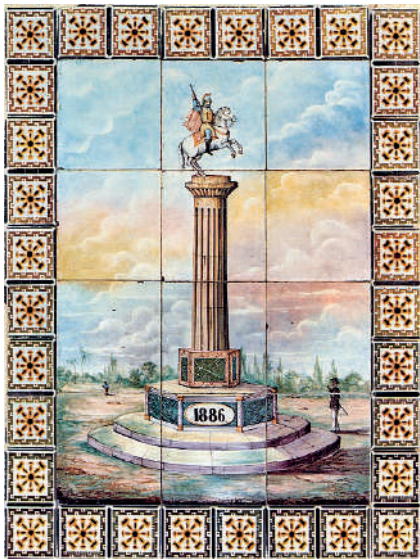

9

11

12

15

Núm.	Localització	Data	Dimensions	Observacions
1	MAF / c/ Sant Nicolau (interior)	Mitjans s. XVIII	20,8x20,8 cm	Peça furtada del MAF
2	MAMA / Antic Portell de Sant Marc	2 ^a meitat s. XVIII	fragments	
3	MAF / Caseta dels Frases	2 ^a meitat s. XVIII	80x60 cm	
4	c/ Sant Nicolau (interior)	Inicis s. XIX	80x60 cm	
5	MAF / c/ Sant Nicolau (nº 118 antic)	Inicis s. XIX	60x50 cm	
6	Col. particular / Xalet a Alcoi (interior)	Mitjans s. XIX	80x60 cm	
7	Col. particular / Masia a Alcoi (interior)	2 ^a meitat s. XIX	60x40 cm	
8	L'Alameda, 77 (façana)	2 ^a meitat s. XIX	80x60 cm	Actualment desmuntat
9	MAF / Venta de Sant Jordi	2 ^a meitat s. XIX	80x60 cm	
10	Filà Tomasines (c/ Don Simón)	1876	80x60 cm	A la seu del c/ Sant Jordi
11	Museu d'Onda / Masia a Ibi	c. 1880	100x60 cm	Signat: F. Dasí
12	Xalet a Cocentaina	1886	80x60 cm	
13	c/ Sant Jordi 22 (façana)	1890	80x60 cm	
14	c/ Sant Joan (interior)	Finals s. XIX	60x60 cm	
15a	Hort de Sant Jordi (Tint d'Espi)	c. 1900-1910	80x60 cm	
15b	Rèplica: Col·lecció particular	c. 2000	80x60 cm	
16	Museu Alcoià de la Festa	c. 1950	120x80 cm	Depòsit de Paco Moltó
17a	c/ Na Saurina d'Entença (façana)	1953	120x80 cm	V. Gimeno / Manises
17b	Casal de Sant Jordi (escala principal)	1961	120x80 cm	
18	Museu Alcoià de la Festa	1956	60x45 cm	Signat: MP. 956
19	Museu Alcoià de la Festa	c. 1950	60x45 cm	Signat: V. ABAD
20	Museu Alcoià de la Festa	c. 1950	60x45 cm	Signat: V. ABAD
21	Venta de Sant Jordi / façana	c. 1960	60x45 cm	Signat: S. Vives
22	Casal de Sant Jordi –escala principal–	c.1961		
23	Caseta a Barxell (interior)	c.1965	45x30 cm	Signat: R. Diago Abad
24	Caseta a Cocentaina	c.1965	60x45 cm	
25a	Museu Alcoià de la Festa	1976	100x80 cm	Ceràmica Valenciana /
25b	Filà Aragonesos	1976	100x80 cm	J. Gimeno - Manises
26a	c/ Sant Nicolau 123	1976	1 peça ??	Ceràmica Valenciana /
26b	Museu Alcoià de la Festa i les filaes	1976		J. Gimeno - Manises
27a	Casal de Sant Jordi	1976	80x60 cm	Ceràmica Valenciana /
27b	Col. Particular (molts plafons)			J. Gimeno - Manises
28	Filà Cids	1977	120x80 cm	
29	Parroquia de Santa Rosa	c.1980	80x60 cm	V. Espinosa Carpio
30	Col. Particular / Masia a Alcoi	c. 1985	30x20 cm	Fca. Azulejos "La Giralda". Onda
31a	Filà Marrakesch	c. 1985	75x60 cm	Signat: Consol Vives
31b	Filà Chano			Signat: S. Vives
32	Filà Benimerins	1988	240x180	Signat: M.J. Camps
33	Col. Particular	c. 1990	20x20 cm	
34	Museu Alcoià de la Festa	c. 1990	¿ ?	
35	Col. Particular	c. 2000	80x60 cm	Signat: J. Díaz

un altre dels Marrakesch, ens informa de les afinitats del propietari de la imatge amb una determinada filà. Aquest cas també s'observa en la ceràmica núm. 29, datada el 1984, que mostra un fester de la filà Marrakesch, obra del ceramista Vicente Espinosa Carpio, que es localitza a la capella de l'església de Santa Rosa (Concòrdia de 1987).

Un darrer grup de manises amb la imatge de sant Jordi són les elaborades per l'empresa Ceràmica Valenciana J. Gimeno, de Manises, l'estil i els colors de les quals imiten la pintura ceràmica de finals del segle XVIII, com ara les peces del catàleg núm. 17, i de forma especial cal destacar la producció de taulells que amb diferents imatges de sant Jordi es va realitzar l'any 1976, amb ocasió de commemorar els alcoians el VIIè Centenari del Patronatge de sant Jordi (núms. 26 i 27) de les que coneixem nombrosos exemplars.

Pel que fa a la localització actual dels plafons ceràmics, cal dir que originalment aquests apareixien obrats en la façana d'algun edifici d'Alcoi, o d'alguna casa de camp, i per això tenien un caràcter públic, mentre que altres resten a l'interior de les cases (al primer replanell de l'escala de veïns) o formen part de col·leccions privades. Amb el pas dels anys, i per motiu de circumstàncies diverses, alguna d'aquestes ceràmiques ha estat cedida a l'Associació de Sant Jordi i avui és un patrimoni destacat i molt singular entre els fons de la col·lecció del Museu Alcoià de la Festa (MAF).

Josep Maria Segura Martí
Carlos Domínguez Parreño

BIBLIOGRAFIA

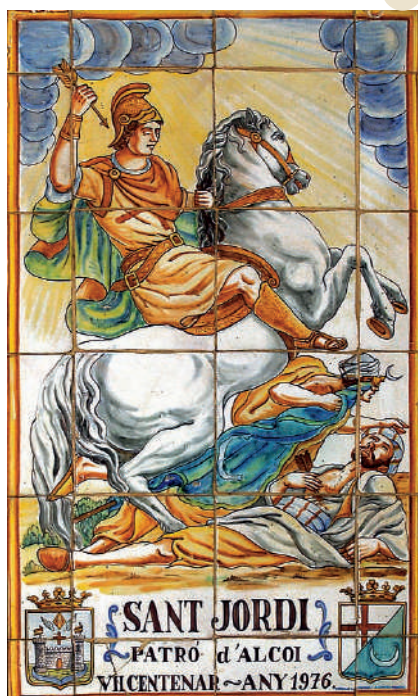
- LINARES ABAD, J.; SEGURA MARTÍ, J. M.; ESPÍ VALDÉS, A.; MESTRE MOLTÓ, J. A. (1998). *El llibre de les Concòrdies*, Alcoi.
- SEGURA MARTÍ, J. M. (1983). "Catálogo de los retablos cerámicos antiguos de San Jorge Mártir localizados en Alcoi", Alcoi. *Alcoi. Revista de la iesta de Moros y Cristianos*.
- SEGURA MARTÍ, J. M. (1990). *Catálogo de paneles cerámicos devocionales de L'Alcoià-El Comtat (Alicante)*, Alacant, Instituto de Cultura Juan Gil-Albert.

16

17

25

28

31

35

